D·N
10/12 1954

Demokratierna efter andra världskriget

Då Franklin D. Roosevelt höll sitt "karantäntal" år 1937 med förslag om ett slags isolering av diktaturerna blev han så starkt kritiserad att en reträtt från denna position i ett senare tal ansågs nödvändig. Över huvud vågade Roosevelt inte före Pearl Harbor tala om amerikanskt intrade i kriget; vid 1940 års presidentval tävlade de båda kandidaterna i uttryck för neutrala avsikter. Isolationismen i USA var före och länge under det andra världskriget — liksom före och länge under det första — dominerande; valet och opinionsundersökningarna visade en överväldigande majoritet för den linjen. Nu är läget helt omkastat. USA står i spetsen för hela systemet av demokratiska försvarsallianser; Gallupsiffrorna ger 75—90 procent för den nuvarande politiken, och bland ungdomen är anslutningen till denna linje mera överväldigande; den halvhjärtade neoisolationism som företrätts av män som Herbert Hoover och Robert Taft har inte någon förespråkare av betydelse i dagens Amerika.

Det finns skäl att räkna på att denna hållning står fast; i det hela har den är för är blivit mera bestämd efter andra världskriget slut. Den betingas till en del av vilja att stödja demokratierna runt om i världen på grund av samhörigheten, men framför allt av uppfattningen att Amerika själivt kommer i farozonen om dessa demokratier besegras. Av vikt är att ingen nationalitetsgrupp känner sig höra ihop med USA:s motståndare; tvärtom är för första gången i landets historia alla dessa grupper eniga i sin avsky för kommunismen, och några av dem — vilkas hemland nyligen erövrats av ryssarna — hör helt naturligt till anhängarna av den dunkla, av statsmaktarna vid 1952 års val proklamerade men sedan successivt övergivna tanken på en "befrielsens politik".

Snarare är det andra medlemmar i demokratiernas allians vilkas solidaritet synts tvivelaktig. Det är under skydd av USA:s atomvapen som de demokratiska staternas försvar kunnat reorganiseras och integreras, Amerikas makt har gjort det till ledare i kampen mot kommunismen, vid några tillfällen har en stark amerikansk opinion velat föra en hårdare politik än de europeiska allierade, man har i andra länder fruktat ett preventivkrig som resultat av folkstämningen och de väldiga rustningarnas tryck till handling — allt detta har uppammat avund, irritation och misstro och vid några tillfällen framstått som en fara för allianssystemet. För närvarande synes den friktion som aldrig kan undgås vara relativt obetydlig. Insikten, om att endast USA kan bjuda ett effektivt motstånd mot angripare har blivit allt mera självfallen. Den amerikanska politiken har särskilt under den senaste tiden anpassats efter allianskamraternas önskningar. Man har fått klart för sig att Amerikas rustningar utan svårighet kan bäras och att ett krig på grund av en övermätt av krigsberedskap är otroligt. Tanken på ett preventivkrig är förmodligen helt USA:s statsmän och även de stora folk; vid en opinionsundersökning för ett par månader sedan förklarade sig 76 procent av de tillfrågade ogilla tanken att USA skulle bryta krig "medan vi ännu har övertaget i fråga om atom- och vätebomber", och endast 13 procent — företrädesvis bland de minst bildade — uttalade sig i motsatt riktning.

De europeiska staternas hållning till Parisöverdragen, särskilt till Tyskländs upprustning och inlemmande i Atlantpakten, är tecken på det demokratiska säkerhetssystemets hållfasthet. I England har fördragen godtagits, inte blott av de konservativa, utan också av en stor majoritet av labourr, vid en jämförelse med förkrigsåren kan sägas att extremisten Bevan nu är mera positiv till försvaret och allianspolitiken än hela labourpartiet tidigare var. I Tyskland lär blott socialdemokratin av de större partierna gå klart emot förslagen, och socialdemokratins negativism är inte betingad vare sig av sympati med eller förtroende för kommunismen eller av bristande vilja att försvara landet. I Italien är förslagens antagande tryggast, i Frankrike kommer med all säkerhet den heterogena oppositionen — med kommunister och folkrepublikaner i spetsen — att stanna vid en minoritet i den avgörande omröstningen. Varken i Frankrike eller Italien tycks den starka kommunismen — i huvudsak mera ett uttryck för radikalism än för lojalitet mot den ryska regimen — kunna tänkas bli ett hinder för den nya organisationens genomförande; i båda dessa länder har upprustningen ägt rum utan att kommunismen genom utvecklingsparlamentariska aktioner sökt ingripa. Inom Atlantpaktens mindre stater är anslutningen till Parisförslagen tryggad — vilket visar den starka opinionen för demokratiernas försvarssammanslutning.

Ställes frågan om demokratiernas politik varit mera ägnad att bevara freden — genom ett starkt försvar för fjärfreden — än före det andra världskriget, kan svaret alltså inte gärna bli annat än ja. Mot den engelskfranska allianssen år 1939 stå nu en rad världen omspännande allianser; splittringen har vikit för en relativt stor enighet; man kan diskutera om faran är större eller mindre än på 1930-talet, men påtaglighet är att denna ging oändligt mycket mer gjorts för att möta den.

Hur situationen omvandlats framgår också av inställningen till den ryska avspänningspolitiken eller rättare till det tyska fält den avsmalnat. På ytan tillter tid var man benägen att tro på de försäkringar om fred och god vilja som regelbundet följde på diktatorns aggressioner; en god kompromiss ansågs vara vunnen om en tolftedel av fordringar prutats ned med en bråkdel. Nu är man inte lika lättrogen, lika mjuk. Några vill principiellt avvisa de ständiga tyska konferensförslagen, då deras förhalnings- och propagandasyfte är uppenbart; andra anser att ideliga konferenser kan vara bra för att visa "att vi alltid är redo att förhandla med ryssarna och att ryssarna fortfarande är omöjliga att förhandla med"; men enighet råder om att talet om fred och avspänning inte ger trygghet, att ofregrifter blott eggar envaren och att konkreta och betydande förändringar i den ryska politiken är nödvändigt för att någon tillit åter skall uppstå. En sådan förändring vore i första rummet samtycke till ett fritt och enat Tyskland, om detta otroliga skulle ske, kunde en verklig nyorientering av rysk politik antas ha inträtt. Eljest fortsätter den politik av rustning och spänning vars yttersta och moderna namn "koexistens" eller "modus vivendi" inte kan påverka den hårda realiteten.

Vilkunaaffären ännu ej avslutad

Den nya Interpellationsdebatten i Vilkunaaffären visade hur nyttigt det är att pressen och oppositionen inte ger sig till tals med ofullständiga besked, utan driver på den olustiga och sekretessvrande utrikesledningen. Ett gott stycke längre har man nu kommit — att finska myndigheter betjänat sig av en eller flera agenter som spionerat inom svenska Helsingforsbeskickningen är uppenbart — men fortfarande kvarstår flera frågor obesvarade eller otillräckligt belysta. Professor Vilkuna själv har sagt att han begagnat flera läckor, flera kontakter. Enligt andra finska uppgifter har han även kommit över avskrifter som ligger utanför riv Sirelius-Sihvos, den utpekade huvudspionens, tjänstetid på legationen. Det vore oriktigt att, som hr Undén en längre tid här velat, lägga ned undersökningarna.

Dessutom är den frågan alltjämt otillräckligt bearbetad hur de hemliga diplomatiska dokumenten har kommit i agenthänder. Det har praktisk betydelse att vinna klarhet där. Även om kontrollåtgärderna numera har skärpts, är det viktigt att så noga som möjligt fastställa vad som felats beträffande förvaring av hemliga handlingar och anställande av utländsk konsulpersonal.

Men tillgängliga upplysningar utesluter fortfarande inte att någon annan, tjänstleman hjälpt till vid Vilkunas kunskapande. Misstankar kvarstår tyvärr. Generella dementier är inte något att bygga på, den erfarenheten har vi redan gjort i denna affär. Vad var förseglandena i fallet Sihvo värda?

Utrikesministeriets i förtid annonserade pessimism förande möjligheterna att nå resultat övervinns bist genom att alla som kan uträtta något hjälper åt att föra saken vidare. Även finska utrikesdepartementet — som lovordades i överkant av hr Undén — behöver flera påstötningar. Kommunalelevera Hagbergs upptridande som moralist när det gäller spionsaker är emellertid enbart motbjudande. En person och ett parti som uteslutits från informationsmöten i riksdagen och i kommittéer därför att regeringen inte vill riskera utlämnande av hemliga uppgifter till Ryssland — agentverksamhet kort sagt — en sådan förridiskt riktning skall hålla sig borta från uppgörelser av det här slaget.

PRESSGRANNAR

Den första lärarhögskolans kapacitet räcker blott för att temporärt förkorta provårskrs, men däremot inte för att hindra att den åter växer mot slutet av 1950-talet. Det är skrämmande, tillfogar Sydsvenska Dagbladet (h), att i fjol icke minre än 800 av nyanställarna vid högre skolor saknade praktisk lärarutbildning i

Siffran är mycket hög också med tanke på att den nya lärarebögskolan endast skall mottaga sextio ämnesinriktade elever årligen. Samtidigt råder stor brist på fullt utbildade lärare för enhetsskolans högstadium.

Det är beklagligt, att inte heller statsutskottet närmare berörde denna situation i sitt betänkande, lät vara att utskottet meslgav, att provisionet måste lignas särskild uppmärksamhet under de närmaste åren . . . inte heller är det tillfredsställande, att det endast blir en professur i skolforskning vid lärarehögskolan. Det är nu fara vårt, att högskolans ende professor måste skjuta forskningsarbetet åt sidan för undervisning och administration. Riksdagens beslut blev även här tyvärr en halvmesyr.

Flera praktiska lärarkurser vid läroverken är en lösning under övergångstiden, som för övrigt borde göras så kort som möjligt.

Rätt och billigt segrade över formalism i riksdagsbeslutet om hjälp åt den vårdskjutna värmdöflickan, noterar Expressen (fp). Det var en glädjande och för folkrepresentationen hederssam utgång:

Att utförliga debatter på det sätt som här skedde ägnas ett enskilt

Sydafrikas skolproblem

Från f. d. missionsdirektorn kyrkoherde Stig M. Falck har Dagens Nyheter mottagit följande inlägg:

Jag beklagar att jag i Dagens Nyheters ledarkolumn med mig den 29 november angående Sydafrikas skolproblem misstolkat ledarskribentens ord om "undervisningsplanerna". Tyvärr blev min tid för genomläsning av ledarskribentens artikel och pastor Helge Fosséus dito för kort. Jag anförde att ledarskribenten menade just de fastställda undervisningsplanerna, som ännu ej är kända. Därav mitt påstående att "vi än så länge saknar belägg för ledarskribentens negativa omdömen om statens undervisningsprinciper. Ledarskribentens anmärkning är således riktig. Då mitt misstörstånd gav anledning till denna artikel ber av min syn på Sydafrikas skolproblem är jag angelägen att bekläga misstörstånd.

Vad själva undervisningsprinciperna beträffar känner jag väl till dessa. Jag tänker då inte närmast på införingsministerns yttranden därom i Sydafrikas parlament, ty dessa måste ligen ha blivit väl tillgetnade, efter-som de ju är föremål för granskning genomtill kritik lätt kan ha frestats att omöjligt skarpt formulera sina tankar. Men det räcker att studera hans anföranden i parlamentet den 7 juni 1954 om "Bantu education

människolöde och att samhällets moraliska skyldighet, så som här fastslås, att oavsett formella bestämmelser ta ansvar för en ung människas framtid och välfärd — det är principvärt och uppmuntrande.

Låt oss hoppas att hållet verkligen får konsekvenser i alla de fall där det är motiverat! Om unga pojkar drabbas av olyckor i sin värnpliktstjänstgöring, när de är av samvetsskäl motsträviga att ta vapen, då är det sannerligen inte annat än rätt att staten i yttersta hand garanterar den ekonomiska hjälp som domstolarna utmäter.

Hr Lindholm gjorde en syrlig, irriterad anmärkning om tidningspressen som tagit upp det aktuella fallet till bolyming. Därigenom har detta på ett särskilt och, menade tydligen hr Lindholm, oförtjänt sätt uppmärksammats i blickpunkten!

Denna anmärkning är djupt kommentärerande. Om pressen inte intresserat sig för en enskild, olyckedrabbad människa och om energiska motioner inte ingondet till hans bistånd, då skulle hr Lindholm tungt och otåtet ha fått fälla ritter och billigheten till marken . . . Nej, heder och ära vare i stället med riksdagsledamöter som hr Werner i Höjen (bf) som i årstal och hjälpa de hårda värnpliktiga, den skadeskjutne och den ofrivilligt skadeskjutande, ur deras ekonomiska bekymmer eller hr Rubbestad (bf) som helt resolut för några dagar sedan fartt och hälsat på den värnlände invaliden och nu kunde ge en ekonstfull förstahandsrapport om hans brydsamma situation.

Hr Lindholm tycks ha lätt att tappa bort mänskliga grundsatser när han springer ärenden åt den högre finansmakten.

Hellre mera skog åt bolagen än åt böndera, utvecklade nyligen en fackföreningsman i Morgon-Tidningen, och det är Västerbottens-Kuriren (o) inte så förtjust i. Men alla mest ledana är bondeförbundarna:

Hr Persson finner det anmärkningsvärt nog inte lämpligt att lätsas om, att en snabb förbättring nuvarna kan noteras när det gäller de enskilda skogsägarnas skogsvård. Nog är det rimligare att stimulera och avvakta den utvecklingen än att ge storbolagen möjligheter att köpa bort skogen ur böndernas händer. Ingen tvivlar på att bolagen kan sköta skogen, men ger man den ökade möjligheter att köpa upp enskild skog, sker avsikten från skogsbygderna få en katastrofal försämring.

Frågan om de skogslösa fordrfrågan om de skogslösa fordrfrågan om de skogslösa fordrfr